

תקציר

מחקרים מראים שלמיצב החברתי-כלכלי של המשפחה ולרמת אוריינות הבית (חומרים אורייניים ותדירות פעילות) יש חשיבות לגבי התפתחות אוריינית הילד החל מהגיל הצעיר. מעבר לתדירות הפעילות גם למשך זמן הפעילות האוריינית היחידנית והמשותפת עם ההורה עשויה להיות חשיבות. מדד זה נבדק במחקרים מעטים. התפתחות אוריינות הילד יוחסה גם לעיתים לאמונות ההורים לגבי תפקידם בקידום אוריינות הילד. במחקר הנוכחי בחנו את מערכת הקשרים בין כל המדדים האלה במשפחה הערבית בישראל. התמקדנו בתקופת הקורונה, תקופה בה הילדים הצעירים בילו שעות רבות בבית עם הוריהם. בדקנו הימצאות חומרים אורייניים, ותדירות פעילות אוריינית במשפחה, את משך זמן הפעילות האוריינית היחידנית של הילד, ואת פעילותו המשותפת עם ההורה בפעילות מסורתית ובפעילות דיגיטלית. בנוסף, ערכנו השוואה בין משך הפעילות האוריינית בתקופה שלפני הקורונה לבין זאת בתקופת הקורונה. הנחנו (א) שמשך הפעילות האוריינית בבית של הילד בגיל הגן היחידנית, המשותפת, המסורתית והדיגיטלית בתקופת הקורונה, יהיה ארוך יותר מהתקופה שלפני הקורונה. (ב) שיימצא קשר חיובי בין המיצב החברתי-כלכלי, וקבוצת גיל הילד לבין משך זמן הפעילויות האוריינית מעבר לזמן ולסוג הפעילות. (ג) שיימצא קשר חיובי בין המיצב החברתי-כלכלי לבין רמת אוריינות הבית, ואמונות ההורים לגבי תפקידם כמקדמי אוריינות הילד. (ד) שהמיצב החברתי-כלכלי, רמת אוריינות הבית, אמונות ההורים וקבוצת גיל הילד יתרמו למשך זמן הפעילות האוריינית על סוגיה השונים בתקופת הקורונה וגם לפני. (ה) שהתרומה העיקרית למשך הזמן של הפעילות האוריינית של הילד תהיה של רמת אוריינות הבית ושל אמונות ההורה. במחקר השתתפו 134 הורים לילדי גן (טרום-חובה וחובה) מהחברה הערבית בישראל. הם מילאו שאלון דיגיטלי בחודשים פברואר-מרץ 2021, הגל השלישי של הקורונה. השאלון בחן: (1) משתנים דמוגרפיים של המשפחה (2) אוריינות הבית (חומרים אורייניים ותכיפות פעילות אוריינית) (3) משך זמן הפעילויות האורייניות של הילד לפני ובזמן הקורונה. (4) אמונות ההורים לגבי תפקידם כמקדמי אוריינות הילד. הממצאים הראו עלייה במשך זמן הפעילות האוריינית הדיגיטלית היחידנית בתקופת הקורונה, אך לא נמצאה עלייה במשך זמן הפעילות האוריינית הדיגיטלית-המשותפת והמסורתית המשותפת. בניגוד למשוער לא נמצא קשר בין קבוצת גיל הילד למשך זמן הפעילות האוריינית על כל אופניה. אך בהתאם למשוער נמצא קשר חיובי בין המיצב-החברתי כלכלי לבין רמת אוריינות הבית, ומשך זמן הפעילות האוריינית. הורים ממיצב בינוני בהשוואה לנמוך דיווחו על מספר גדול יותר של ספרי ילדים בבית, על תדירות גבוהה יותר של קריאת ספרים לילד, על משך זמן ארוך יותר בפעילות האוריינית, על הנאה עצמית רבה יותר מקריאת ספר, ועל חשיפת הילד לספר בגיל מוקדם יותר. עם זאת, בניגוד למשוער לא נמצא קשר בין המיצב לבין אמונות ההורים לגבי תפקידם כמקדמי אוריינות הילד. הורים משני המיצבים מאמינים, שקידום אוריינות הילד הוא באחריות משותפת שלהם ושל גן הילדים. ניתוחי רגרסיה שערכנו הראו, שרמת אוריינות הבית הייתה הגורם המרכזי, שתרם למשך זמן הפעילות האוריינית המסורתית המשותפת, שהתרחשה בבית לפני הקורונה ובזמן הקורונה. לעומת זאת, אמונות ההורים לגבי תפקידם כמקדמי אוריינות הילד יחד עם הגנתם הגורם, שתרם למשך זמן הפעילות האוריינית הדיגיטלית המשותפת של הורה והילד בזמן הקורונה. בנוסף, לרמת המיצב החברתי-כלכלי הייתה תרומה משמעותית למשך זמן הפעילות האוריינית הדיגיטלית היחידנית בזמן הקורונה. בדיון מוצגים הסברים לממצאים, השלכות חינוכיות ומחקרי המשך.

